

Zpráva o psychologické pomoci IZS - bouře a Tornádo 2021

(aktualizace k 29.6.2021)

Součinnost a pomoc psychologických složek IZS v místě událostí je včasná a efektivní. Systém psychosociální pomoci IZS funguje v lokalitách Jižní Morava (JMK) i Severní Čechy (ÚLK) na místě dobře, spolupráce složek IZS, včetně kolegů z neziskových organizací je dobrá, strukturovaná, provázaná.

1. Hlavní fakta – psychosociální pomoc zasaženým:

1.1 Organizace pomoci:

JMK - Psychologická a psychosociální pomoc v urgentní fázi v místě je pod koordinací HZS v souladu s typovým plánem a v součinnosti IZS. Centrální koordinátor všech složek je psycholog HZS v lokalitě, ten řídí sektorové koordinátory (psychology) – ti řídí týmy interventů a psychologů ve svých sektorech. Jde o spolupráci, na které se podílí psychologické služby HZS, PČR, MV, AČR, rezortu MZD + NNO a obce. Pro podporu pacientů a personálu dotčených nemocnic je připraven tým SPIS (zdravotnictví) ve spolupráci s dalšími složkami v případě potřeby. Psychologické pracoviště GR HZS monitoruje a podporuje koordinaci psychosociální pomoci za strany HZS.

ÚLK - Psychologická a psychosociální pomoc v urgentní fázi v místě byla prvotně pod koordinací HZS (prvotní mapování, operační psychosociální krizové řízení v terénu) a v úzké součinnosti s NNO. Z pověření kraje u daného neštěstí přebírá celkovou koordinaci psychosociální pomoci Spirála, Ústecký kraj. Činnosti jsou v souladu s typovým plánem a v součinnosti IZS. Ze strany ÚLK je tato pomoc plánována v horizontu 1 rok (zaměřeni na střednědobý a dlouhodobý horizont). Od 28.6.2021 se pravidelně online schází Panel humanitárních organizací kraje, kde dochází k centrální koordinaci a řízení humanitární a psychosociální pomoci. Panel zahrnuje jednotlivé zúčastněné aktéry a je moderován Dobrovolnickým centrem. Mezi zástupci panelu jsou složky IZS a NNO (např. Spirála, Dobrovolnické centrum, ČČK, Charita, Diakonie, Člověk v tísni, KC, apod.), jako host panelu zástupce PSMVDZ z MV ČR. V dané oblasti bez tělesných zranění, proto prvotně bez zapojení SPIS (MZd.).

1.2 Pracovní skupina ministra vnitra pro podporu duševního zdraví při mimořádných událostech (PSMVDZ) má za úkol podporu koordinace v místech, výměnu informací a facilitaci fungování systémů psychosociální pomoci v jednotlivých složkách a podporu jejich součinnosti, podíl na mediální prezentaci zvládnutí událostí.

1.3 Systém:

JMK: Aktuálně je oblast rozdělena do 5 sektorů (Hrušky, M.N. Ves, Mikulčice, Lužice a Hodonín-Pánov), každý koordinuje psycholog HZS, který řídí další psychology a interventy PČR a HZS a spolupracuje s interventy NNO. 1 sektor = 1 sektorový koordinátor (psycholog) a cca 20 dalších lidí v týmu, kteří poskytují lidem psychosociální pomoc. Celkově je dnes v oblasti nasazeno cca 100 krizových interventů a psychologů (zahrnuje IZS i NNO). (podle aktuálních potřeb se počty mohou měnit, docházet k rotaci apod.) Lze očekávat pokles potřeby první psychické pomoci a krizové intervence a pozdější potřebu terapie traumatu a dlouhodobějšího poradenství. Mezi NNO spolupracujícími v rámci IZS na psychosociální pomoci jsou zejm. ČČK, ADRA, Člověk v tísni, Charita, Diakonie, Spondea. Dále v terénu spolupráce s týmem Modrý Anjel (SK), který působí v týmu 4 osob na vyžádání ze strany zasažených Slováků v oblasti a dále s terapeuty organizovanými Českým institutem pro psychotraumatologii a EMDR.

ÚLK: Prvotní mapování psychosociálních potřeb a operační psychosociální krizové řízení v místě zajistily psychologické psycholožky HZS a PČR kraje, v případě HZS včetně služeb krizových interventů. Celkovou koordinaci následně zajišťuje Spirála Ústecký kraj v součinnosti s ostatními organizacemi a složkami sdruženými v rámci Panelu humanitárních organizací kraje. V zasažených vesnicích na počátku operoval terénní tým ČČK a dále Člověk v tísni. Následně se v terénu chystá zapojení i dalších NNO (Charita, Diakonie, Spirála, Člověk v tísni). Psycholožka HZS ÚLK bude mít nadále supervizní roli. V případě potřeby budou pro dlouhodobou terapii traumatu přednostně využity kapacity dostupné v kraji. SPIS (zdravotnictví) je připraven k součinnosti v případě vzniku potřeby, stejně jako Český institut pro psychotraumatologii a EMDR či Asociace klinických psychologů.

1.4 Prvotní informace (ihned po události ve čtvrtek 24.6.2021 a následně):

JMK: Situace po tornádu působila na zasahující interventy jako „znásobené bleskové povodně“, ale i jako „válečná zóna“. Mimořádnost byla v náhlosti dopadu a síle (srovnatelné s terorismem, minimum času k úniku). V místech byl vnímán potenciál sousedské pomoci a přirozené komunitní podpory. Specifická zátěž – duševní zdraví populace bylo oslabeno v důsledku Covid-19, o to větší a komplexnější je tato zátěž. (Následné informace v médiích mohou mít na některé lidi sekundárně traumatizační potenciál. Objevilo se také zveřejňování citlivých dat obětí a zasažených na sociálních sítích apod.)

ÚLK: Silný vítr poškodil některé domy a majetek v okolí v obcích **Stebno, Blatno a Petrohrad** Nedošlo k žádné ztrátě na životech či kritickému zranění. Dopady na psychiku jednotlivců a na komunitu mohou však být srovnatelné s událostmi v JMK. Psychosociální potřeby lidí, rizikové a podpůrné faktory s ohledem na duševní zdraví a zranitelné skupiny budou v mnohém obdobné se situací v JMK. Zpočátku zde byla menší mediální pozornost, ale psychický dopad srovnatelný.

1.5 Aktuálně:

- v **JMK** (26-27.6.2021) lidé v lokalitě zvládají, pracovní nálada, funguje vzájemná a sousedská pomoc, „dělná atmosféra“. Zatím „na emoce není čas“. Lidé vnímají praktickou pomoc ze strany HZS, PČR, AČR, která je rozsáhlá, odklizení a likvidační práce jsou rychlé. Podpůrný faktor pro zvládání je velká komunitní soudržnost lidí v zasažených vesnicích, daná tradicí po generace (odlišné tam od jiných regionů, jde zde o příklady odolných komunit). Pozitivním faktorem je i akt. slunečné počasí. Jde o tzv. heroickou fázi katastrofy. U jednotlivců se krátce po události objevily disociativní stavy po katastrofě, situačně také euforie z přežití, velká většina lidí je aktivních a funguje. Postupně (28.-29.6.2021) se začínají objevovat první signály potřeby podpory duševního zdraví u jednotlivců.

- v **ÚLK** proběhly plošný monitoring psychosociálních potřeb a triáž 28.-29.6.2021. Stebno vážněji 13 poškozených domů, někteří lidé s vyšší zranitelností. Několik rodin si psychologickou pomoc vyžádalo. Psychiatrická léčebna Petrohrad nebyla zasažena. Další mapování probíhá.

1.6 Činnosti psychologických služeb IZS v místě: (MSK) Monitoring psychosociálních potřeb, psychosociální triáž (identifikace více zranitelných jedinců/skupin), a v případě potřeby první psychická pomoc, krizová intervence. Dále zprostředkování humanitární a materiální pomoci a přenos informací pro krizový štáb a pro MV/GŘ HZS/PP ČR/MZd. Specifické nabídky pomoci a psychologické informace budou zaměřeny na exponované jednotlivce a skupiny (starostové, zastupitelé obcí, SDH, zdravotnický personál nemocnic JMK), zvláštní pozornost bude věnována zranitelným skupinám (senioři z dotčeného domova v JMK, personál domova, pozůstalí, zranění, lidé s disabilitou, osaměle žijící, lidé s předchozím traumatem, děti apod.). V rámci JMK je v každém

sektoru je pevný tým na místě (centrum) a mobilní tým, který prochází území dům od domu (příp. mezioborovost ve složení týmu – tzn. zástupci HZS, PČR, NNO, psycholog, sociální pracovník může být produktivní). V rámci ÚLK prvotní monitoring provedli psychologové a interventi HZS a PČR v součinnosti, v dalším poskytování pomoci budou týmy organizací koordinovány ze strany Spirála z.s. tak, aby nedocházelo ke zdvojování nabídek či mapování potřeb, „centrum“ bude pravděpodobně v nejméně zasažené obci Stebno s přesahem do dalších zasažených obcí. Psycholožka HZS bude mít supervizní úlohu pro zasahující interventy. Specifické zaměření bude rovněž na zastupitele obcí, zasahující SDH apod. Při pomoci bude využita dobrá praxe s psychosociálním krizovým řízením získaná zkušeností s pomocí po požáru domova ve Vejprtech a při další spolupráci v rámci Panelu humanitárních organizací ÚLK. Systém PSP se jeví pro danou událost dostatečně robustní a prosítovaný.

1.7 Šíření informací a krizová komunikace: V místě letáky pro občany, starosty a zastupitele obcí, přímá komunikace s občany, instrukce pro pomáhající hasiče, policisty apod. jak s lidmi mluvit, co pomáhá. PSMVDZ – info do médií pro veřejnost, web s informacemi a adresářem pomoci – viz www.mvcr.cz a informace v rámci www.opatruj.se (portál pro podporu duševního zdraví, + plánována Fb podpora klíčových sdělení ze strany NUDZ). Informace na obou webech jsou průběžně aktualizovány. Využity jsou i specifické informace „Virtuálního asistenčního centra HZS“ www.tvhasici.cz. Pružná spolupráce s odborem tisku a PR MV. Informace k psychologické obci prostřednictvím webů profesních organizací Unie psychologických asociací a Českomoravské psychologické společnosti.

Závěry:

- 1.1 Specifické fenomény události:** Velké množství lidí se ocitlo v přímém ohrožení života svého a blízkých. Mimořádně velké materiální škody na prostorově limitovaném území. Euforie z přežití, odštěpení emocí, akutní stresové reakce – fenomény patrné z rozhovorů novinářů s lidmi, pocit viny „z přežití/z nezasažení“ + nyní silná heroická fáze. Lze očekávat postupnou únavu, někdy vyčerpání.
- 1.2 Protektivní faktory:** Soudržná komunita (i před událostí), zejm. v JMK jde o komunitu odolnou (po generace zakotvenou), aktivní zapojení, sousedská pomoc, slunečné počasí ihned po události (usnadňuje likvidační práce). ÚLK – nedošlo k úmrtím a vážným zraněním.
- 1.3 Zvláště zranitelné skupiny:** senioři ze zasaženého domova pro seniory v JMK, personál zařízení, děti, lidé s disabilitou, osaměle žijící, pozůstalí, zranění, členové IZS s osobní emoční vazbou k místu, lidé se ztrátou domova a/nebo obživy.
- 1.4 Podporovat u lidí aktivní přístup** (čelí tím bezmoci), posilování zvládání a odolnosti, posilování komunitní odolnosti a soudržnosti, normalizovat stresové reakce, nepsychietrizovat potíže.
- 1.5 Připravit se na fázi sekundárního dopadu na psychiku, tzn. pozdější dopady** – tzv. postheroickou fází katastrofy a fází deziluze (po skončení likvidačních prací). Nabídky klinických psychologů, terapeutů, dobrovolníků v oblasti duševního zdraví budou potřeba v čase později – po týdnech až měsících... Dlouhodobá psychosociální pomoc bude jistě potřeba. Ze strany psychologických služeb IZS budou klienti předáváni NNO pro podporu ve střednědobé a dlouhodobé fázi.
- 1.6 Mimořádná událost – bouře (downburst) Lounsko - Stebno, Blatno, Petrohrad.** Byť tam byli lidé nezranění, mnozí utrpěli srovnatelné škody. Zpočátku menší mediální pozornost, ale psychický dopad srovnatelný.
- 1.7 Nabídky psychologické pomoci** (Na sociálních sítích se vyskytly informace o tom, že v místě chybí psychologická či praktická pomoc. Toto se nezakládá na skutečnosti). **Psychologická a psychosociální podpora je v urgentní fázi neštěstí v terénu dostatečně zajištěna systémy nastavenými v rámci IZS, tato pomoc je systémová, strukturovaná, s jednotnými odbornými**

standardy. Vážíme si nabízené pomoci ze strany jednotlivých psychologů i organizací. Prosíme, nabízejte své služby později, aby se pomoc více rozložila v čase. Je předvídatelné, že později se tyto potřeby ozvou (následné poradenství, posilování odolnosti, terapie traumatu apod.). Po odeznění urgentní fáze a po skončení likvidačních prací přijde další pomoc kolegů vhod.

Případné organizované nabídky psychologické pomoci pro střednědobou a dlouhodobou fázi po neštěstí směřujte na hlavní psycholožku GŘ HZS Plk. Martinu Čapkovou: martina.capkova@grh.izscr.cz Upřednostňována je dobrovolnická pomoc, která je zaštitěná a garantovaná organizacemi, s danými odbornými standardy a výcvikem pro poskytování krizové intervence a psychosociální pomoci. GŘ HZS vede přehled o organizacích, které nabídly pomoc pro střednědobou pomoc.

DĚKUJEME, ŽE POMÁHÁTE!

Štěpán Vymětal, PSMVDZ, OBP MV, 29.6.2021